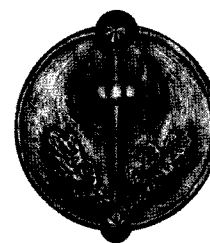

AXIS POLARIS

TRADICIONÁLIS TANULMÁNYOK

VII

MARK SEDGWICK *AGAINST THE MODERN WORLD* CÍMŰ KÖNYVÉNEK KRITIKÁJA

Ez a könyv – amelynek különös védőborítója inkább kémregényre, mint tudományos történelmi munkára emlékezteti az embert – nem kevesebbet állít magáról, mint hogy »RENÉ GUÉNON életrajza és az általa alapított tradicionalista mozgalom története« (VII. o.). Meglehetősen furcsa célkitűzés ez olyan szerző részéről, aki alig hivatkozik a szóban forgó szellemi áramlat legjelentősebb szerzőinek műveire; aki számtalan képviselőről szót sem ejt vagy nevüket éppen csak megemlíti;¹ aki kevésbé ismeri az áramlat folyóiratait s főként az interneten keresztül elérhetőkre hivatkozik. Úgy véljük, túlságosan ambiciózus »RENÉ GUÉNON és a tradicionalisták történeteként« (*ibid.*) definiálni olyan könyvet, amely nem ismeri a téma egyes fontos történelmi forrásait sem,² ráadásul következetesen »Heidnische Imperi-

(MARK SEDGWICK: *AGAINST THE MODERN WORLD. TRADITIONALISM AND THE SECRET INTELLECTUAL HISTORY OF THE TWENTIETH CENTURY.* NEW YORK, 2004, OXFORD UNIVERSITY PRESS. XIV + 370 o.)

¹ Így a kapcsolódó német gondolkozók – LEOPOLD ZIEGLER, OTHMAR SPANN, TARAS VON BORODAJKEWYCZ, WALTER HEINRICH és mások –, csakúgy, mint ANDRÉ PRÉAU, ARTHUR OSBORNE, ELIE LEBASQUAIS (LUC BENOIST), KURT ALMQVIST, CHARLES LE GAI EATON, LORD NORTHBOURNE, WILLIAM STODDART, RAMA COOMARASWAMY, GASTON GEORGEL, BRUNO HAPÉL stb. stb. egyáltalán nem kerülnek említésre, JOHN LEVY, LEO SCHAYA, WHITALL NICHOLSON PERRY, FRANCO MUSSO (GIOVANNI PONTE), RENATO DEL PONTE – és így tovább – pedig csupán név szerint jelennek meg a könyvben.

² A szerző olyan történelmi szempontból jelentős forrásokat nem ismer, mint MICHEL VÁLSAN 1950. szeptember 17-én és 1950 novemberében FRITHJOF SCHUONHOZ írt két levelét (kiadatlan, gépelt változat, 2 és 25 A/4 o.), FLORIN MIHĂESCU Mircea Eliade e René Guénon című cikkét (*Origini* [Milano], 1997. március [Eliade-különszám], 15–18. o.), CLAUDIO MUTTI *Eliade, Válsan, Geticus e gli altri* című könyvét (Parma, 1999, Edizioni all'insegna del Veltro), KENNETH OLDMEADOW *Traditionalism. Religion in the light of perennial philosophy* című munkáját (Colombo, 2000, Sri Lanka Institute of Traditional Studies) stb. Egy lábjegyzetben megvallja, hogy nem olvasta VÁLSAN leveleit, ennek ellenére több oldalon hivatkozik az egyikre (304–306. o.). Amennyiben ismerte volna például MIHĂESCU cikkét, nem nevezhette volna »puha tradicionalistának« sem ELIADÉT. Hasonlóképpen keresztülhúzza volna egyes alapkonceptióit – a »törés« és a »széthúzás« tekintetében (123–131. stb. o.) –, ha megírja, hogy VÁLSAN imént említett szakító leveleiben is »Igen kedves és tisztelt Mesterként« szólította meg SCHUON. (Magyarul ld. FLORIN MIHĂESCU: Mircea Eliade és René Guénon. *Pannon Front* [Budapest], 20. sz. [1999. április] 24–26. o. A román eredetiből fordítva.)

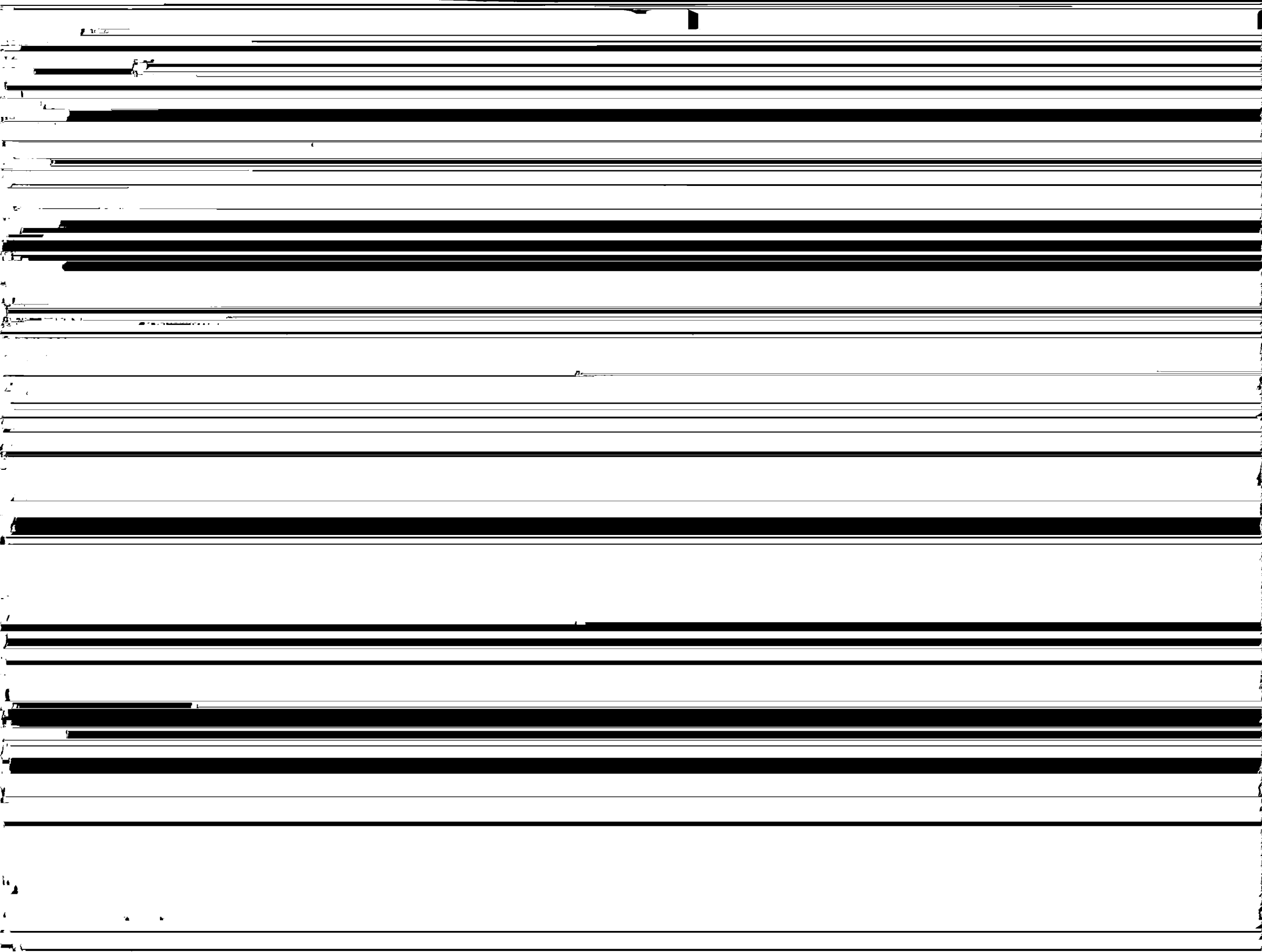
alismust« ír *Heidnischer Imperialismus* helyett (104., 298., 353. o.), »Editions Traditionnelles-t« *Editions Traditionnelles* helyett (132. o.), »Herrenclubot« *Herrenklub* helyett (224. o.), »Agizát« *Algiza* helyett (297., 319. o.), »Méditerranée-t« *Méditerranée* helyett (320. o.), nem tudja JULIUS EVOLA születési dátumát (363. o.) – miközben majdnem két fejezetet szán neki –,³ és ami mindennél sokkal rosszabb, informatíve nem lehet kellően megbízható olyan mű, amelynek magyar vonatkozású adatait számszerűsítve megállapítható, hogy a 21 közölt információból 13 téves⁴ (186–187. o.). De nem kívánunk ilyen hibákon lovagolni, hiszen a Kairói Amerikai Egyetem tanársegédjének munkája sokkal súlyosabb tévedéseket foglal magában.

A kiterjedt és hatalmas szellemi áramlatot végül is egyetlen személyre, RENÉ GUÉNON-ra – műveire és hatására – vezeti vissza. A legkisebb mértékben sem szeretnénk GUÉNON jelentőségét kisebbíteni, ám ez a felfogás, mind történetileg, mind fenomenológiailag téves. Hogyan képzelhetjük, hogy egyetlen – vagy akár néhány – személy hatása ekkora volna? GUÉNON életművében olyan felfogások, eszmék és igazságok jelentek meg (koncentrált és letisztult formában), amelyek korábban egész kultúrák irányulásai és alapelvei voltak. Nem tekinthetők egyéni privilégiumoknak. Ezek *újrafelbukkanásának* a ténye akkor is igaz, ha egy írásos tanítás szükségszerűen általánosító a gyakorlati élet részleteihez képest. Mr. Sedgwick az áramlat jóval GUÉNON előtti megfelelőit illetően szintén csak személyek neveit adja meg, ráadásul csupán egy-két személyét (indokolatlanul elválasztva egymástól a szellemi tradicionalitást és az ugyanilyen értelemben vett perennalizmust). FIGINO és AGOSTINO STEUCO nem több mint két név az egyetemes nyitottságú, szigorúan tradicionális szellemiség és intellektualitás képviselőinek hosszú láncolatában.⁵ »Védânta-perennalizmusról« (24., 40. o.) is nevetséges beszélni akkor, amikor minden valódi tradíció a szellemi örökérvényűség eszméjének képviselője. Ezeket az »előzményeket« vagy »eredeteket« ráadásul olyan személyekkel és irányzatokkal vegyíti, akik nemcsak a felszínen, hanem szinte lényegük szerint is modernnek voltak, nem pedig tradicionálisak. Ki volt REUBEN BURROW, kik voltak a tizenkilencedik-huszedik századi teozófusok mindazokhoz képest, akik korábban – úgy Nyugaton, mint Keleten – legalábbis hittek egy örökérvényű bölcsességben? Sedgwick úr nemcsak a *philosophia* és a bölcsesség (*sophia*) közötti különbségről nem tud semmit, de arról sem, hogy a skolasztikusok által szintén használt *philosophia perennis* kifejezést egészen a huszedik század közepéig általánosan, akadémikus filo-

³ A felsorolt hibák közül a könyv internetes hibajegyzéke a jelen recenzió megjelenéséig egyetlen egyet sem javított: <http://www.aucegypt.edu/faculty/sedgwick/trad/book/errata.html> (2005. 08. 24.). – Egyébként különösnek tartjuk, hogy nem tradicionalista szerző évek óta a www.traditionalists.org internet-címet foglalja le a saját céljaira.

⁴ Lehetetlen minden hibát jelezni itt, az viszont felettébb bizarr, hogy Magyarországról – így például HAMVAS BÉLÁRÓL – a »Terror Olaszországban« című fejezetben esik szó. Egy történésznek azt is tudnia kellene, hogy »a román határhoz közel« (186. o.) szellemi vonatkozásban semmit nem jelentett és jelent a magyarok számára.

⁵ A STEUCÓRA való hivatkozás SEYYED HOSSEIN NASR egyik Gifford-előadásából származik, anélkül, hogy a szerző megjelölne a forrást. Vö. What is Tradition? In S. H. NASR: *Knowledge and the sacred*. New York, 1981, Crossroad, 69. o. (Sedgwick ugyanúgy elírja STEUCO születési dátumát, mint NASR, 1497-et ír 1496 helyett.)

Ezek után felvetődik a kérdés: a szerző megfelelő ismeretek hiányából adódóan, vagy tudatosan választotta-e az eleve téves kiindulási pontokat? Mindjárt az Előszó második oldalán olyan – 'soha nem hallott és népszerűséget nem hozó' – kifejezésekkel találkozhatunk, mint »antiszemitizmus, terrorizmus és fasizmus«. A következő mondatban – mintegy a biztonság kedvéért – megjelenik az »SS« és a »náci Németország« is (VIII. o.). Egészen 'eredeti' gondolatokat rejtenek e szavak, hatásukra a könyv átlagolvasója bizonyára 'nyitott érdeklődéssel és meleg szívvel' fordul majd az áramlat 'objektív' megismerése felé. A Prológus hasonlóképpen meggyerő oroszországi intellektuális helyzetkép lefestésével kezdődik, amelyből – többek között – megtudhatjuk, hogy a »tradicionalizmus« egyik állítólagos képviselője a szovjet érában utcaseprő volt (3–5. o.). Csupa olyan kép, amely megadja a könyv alaptónusát, amelyet a nyugati olvasók bizonyára 'mélyen megértenek', és amely – mindjárt a könyv elején – az egész áramlatot 'szimpatikusá' teszi a szemükben. »RENÉ GUÉNON életrajza« szintén bizarr környezetben óhajtja bemutatni az »alapítót«: ismert, de a szellemi áramlat szempontjából a legkevésbé sem szignifikáns tudósok, művészek (22–23., 29–30., 36–38. stb. o.), a Teozófiai Társulat (40–44. stb. o.), ISABELLE EBERHARDT (63–65. o.) vagy ADAM ALFRED RUDOLF GLAUER *alias* RUDOLF VON SEBOTTENDORFF (65–66. o.) felemlégetése közepette, akik közül többeknek vagy semmi, vagy igen kevés közük volt ahhoz a GUÉNONHOZ, aki vaskos kötetekben támadta szellemiségüket. Sedgwick úr részletesen taglalja GUÉNON »bolondos fiatalságát« (12. o.), hogy összekeverje a szálakat és azt is az életművébe vonja, amit meghaladt és bírált. Hangosan tudni véli – például – nem csupán azt, hogy huszonhat éves kora előtt alkalomadtán ópiumot használt, de azt is, hogy erre ALBERT PUYOU (MATGIOI), POUVOURVILLE GRÓFJA tanította. A bizonyíték mindennél ékes-szólóbb: MATGIOI könyvet írt az ópiumról (58., 283. o.). A szerzőtől – jó modern

⇒ EVOLA tekintette feladatának a tradicionális szellemiség politikai vetületeinek szisztematikus kifejtését, de az áramlat más kimagasló képviselői is számos sajátosságát mutatták fel a klasszikus és tradicionális értelemben vett jobboldaliságnak. Ld. például HENRI HARTUNG: *Rencontres Romaines au milieu des ruines. L'Age d'Or* (Puisseaux), 4. sz. (1985) 26–38. o. TAGE LINDBOM: *Omprövning*. Borås, 1983, Norma. TAGE LINDBOM: *Roosevelt och det andra världskriget*. Borås, 1985, Norma. TAGE LINDBOM: *Fallet Tyskland*. Borås, 1988, Norma. TAGE LINDBOM: *The myth of democracy*. Grand Rapids, 1996, Eerdmans. ANANDA K. COOMARASWAMY: *The bugbear of democracy, freedom and equality*. In uő: *The bugbear of literacy*. Bedford, 1979, Perennial Books, 125–150. o. TITUS BURCKHARDT: A konzervatív ember. *Arkbé* (Budapest), 1. sz. (1996²) 27–33. o. MARCO PALLIS: Do clothes make the man? In uő: *The way and the mountain*. London, 1991, Peter Owen, 141–159. o. MARTIN LINGS: The political extreme. In uő: *The eleventh hour. The spiritual crisis of the modern world in the light of Tradition and prophecy*. Cambridge, 1987, Quinta Essentia, 45–59. o. Stb. stb.

Egyfelől ALEKSZANDR DUGIN hatására, másfelől bizonyos iszlám mozgalmak hatására, megint másfelől az áramlat USA-beli vonulata egyes képviselőinek a hatására ma sajnos már többen kísérleteznek a baloldalisággal, noha kifejezetten baloldalinak – tudomásunk szerint – senki sem mondható.

EVOLA a német nemzetiszocializmussal és a fasizmussal való részbeni együttműködése mellett a klasszikus, európai és tradicionális értelemben vett jobboldaliság legjelentősebb XX. századi teoretikusának tekinthető.

történész módjára – megtudhatjuk, »nehéz elképzelni«, hogy GUÉNON vigasztaló új »szerelmével«, MARY (DINA) SHILLITÓVAL való ismeretsége nélkül Egyiptomba költözött volna (74. o.). Habár Kairóban számos muszlim szentéletűnek – és többnek – tartotta, megtudhatjuk azt is, hogy a *ramadán* ideje alatt »cigaretázott és kávé ivott«, és nem tett zárandoklatot Mekkába (75–76. o.). Óriási. Ezek szerint mindazok a muszlimok, akik nem cigaretáznak és kávéznak, s Mekkába mennek, kiemelkedőbbek és figyelemre méltóbbak GUÉNONNÁL. Mindezt olvasva, már a könyv II. részénél járunk, amelynek címe »Tradicionalizmus a gyakorlatban«. FRITHJOF SCHUON esetében a szerelmi és pszichológiai szál ugyancsak megjelenik (85–86., 90–91. stb. o.), majd pedig a »Fasizmus« című 5. fejezet következik, amely enyhén szólva lazán kapcsolódik az előzőekhez. Megérthetjük azonban belőle, hogy miért kellett VON SEBOTTENDORFFOT korábban a történetbe vonni, noha a szerző siet elhallgatni, hogy EVOLA *A fasizmus jobboldali kritikája* címmel¹⁴ önálló munkát írt, ami nyilvánvalóan kevésbé illeszkedik a »gyakorlat« koncepciójába, így jobb nemlétezőnek tekinteni. Ami a romániai »fasizmust« illeti, MIRCEA ELIADE egyáltalán nem volt EVOLA »követője« (109. o.), ahogy a Mihály Arkangyal Légiónja sem volt azonos a Vaszgárdával (113. o.), és nem VASILE LOVINESCU »mutatta be« EVOLÁT CORNELIU CODREANUNAK (114. o.). Bőven hozhatunk tehát példákat a szerző tájékozatlanságára, sőt bizonyos rátekintési módok, közölt információk és a könyv egész felépítése alapján nem feltételezhetünk jóhiszemű tájékozatlanságot, hanem bizonyos mesterkedések nyomaira lelhetünk.

Az egyik legfájdalmasabb pont számára az áramlat tudományos befolyása és kulturális-társadalmi hatása. Elképesztően bánik ANANDA KENTISH COOMARASWAMYVAL (talán csak EVOLA, SCHUON és SEYYED HOSSEIN NASR járnak nála rosszabbul). Megtudhatjuk, hogy a vallástudósok e fejedelme, az »50 éves múzeumi kurátor Bostonból« – egyebek mellett – azért tisztelte GUÉNONT, mert egyik felesége »1916-ban terhes lett [ALEISTER] CROWLEY-től. [...] Ez az eset feltételezhetően segített csökkenteni COOMARASWAMY lelkesedését az okkultizmus iránt« (53. o.), amiben GUÉNON okkultizmuskritikái támogatták volna. Szerzőnk azt is rekonstruálja, hogy COOMARASWAMY »valószínűleg« melyik new york-i okkultista könyvesboltban találkozott először GUÉNON műveivel (34. o.). Mindez azon nagyszámú történészek pszichológizáló módszereire emlékeztet, akik – például – ADOLF HITLER *gondolatairól* tájékoztatnak bennünket. Természetesen olykor pusztán hipotézisként vázolják, amit elmondanak, ám tudják, hogy a feltételes módot az olvasók hamar elfelejtik.

A szóban forgó szellemi áramlat tudományos befolyása tényleg nagyon zavarja Sedgwick urat. Sok mindenkit felemléget ezzel kapcsolatban (ld. például XIII–XIV. o.), ami egyrészt tudatlanságra vall, másrészt a dolgok szándékos összezavarását szolgálja. Így juthat el ugyanis a »veszélyes«, kulturális és társadalmi szinten jelentős befolyással bíró »puha tradicionalizmus« elméletének megfogalmazásához, amivel viszont további neveket kever az áramlat valódi képviselőinek nevei közé (GÉRARD ENCAUSSE [PAPUS], JACQUES MARITAIN, OSWALD WIRTH, MIRCEA ELIADE, LOUIS

¹⁴ Első kiadás: *Il Fascismo. Saggio di una analisi critica dal punto di vista della Destra*. Roma, 1964, Volpe. Második-harmadik kiadás: *Il Fascismo visto dalla Destra. Note sul Terzo Reich*. Roma, 1970 és 1974, Volpe. Újabban *Fascismo e Terzo Reich* címen.

DUMONT, PAUL DE SÉLIGNY, ALAN WATTS, LOUIS PAUWELS, ERNST FRIEDRICH SCHUMACHER, az Aristasia, EDVARD LIMONOV stb. stb.). Egyértelmű a bosszúsága az USA-beli tudományos–egyetemi befolyás tekintetében (HUSTON SMITH, THOMAS MERTON, World Wisdom Books, Fons Vitæ [162–170., 190–193. o.] stb.), az angliai kulturális–politikai befolyás tekintetében (Temenos Academy, JOHN TAVENER, KÁROLY, WALES HERCEG [213–216. o.] stb.), továbbá tényleges a paranoiája az áramlat társadalmi–politikai befolyása tekintetében (Olaszország, Közép-Kelet-Európa, neo-eurázsianizmus, iszlám országok stb.). Sietve hangsúlyozza EVOLA hatását az 1960-as évekbeli olaszországi terrorizmusra, ügyesen hivatkozva GIANFRANCO DE TURRIS könyvére (179. oldaltól és 319. o.), azt azonban véletlenül sem említi, hogy *Julius Evola dicsérete és védelme. A báró és a terroristák* című munkája éppen e vádak alól mentesíti EVOLÁT. Még furcsább, hogy a könyv 222–240. és 257–260. oldala olyan személyekkel, irányzatokkal, sőt pártokkal foglalkozik, akik – saját bevallásuk szerint – a legjobb esetben is »poszt-traditionalisták« (260. o.) a szó etimológiai értelmében, vagyis akik idővel megtagadták a tradicionalitást.¹⁵ Szerzőnknek azonban ezt kell tennie, máskülönben nem lenne elég érdekes a könyve: nem kongathatná a vészharangot egy hatásaiban veszélyes »iskola« és »mozgalom« felett.

Akiben e néhány kiragadott példa után még kérdések merülnének fel a szerző jóindulatával és mesterkedéseivel kapcsolatban, annak számára elmondható, hogy a könyv mindemellett úgy íródott, mint ami egyszerre akarja szimpatizánsoknak bemutatni illetve bírálni a »tradicionalista mozgalmat«. Az egyik mélypont a »tradicionalista szűfizmus« kifejezés bevezetése, amellyel azt sugallja, hogy egy lényegében modern irányzatról ír, amely csupán hivatkozik a Tradícióra, a hagyományokra és a szűfizmusra. A szerző e pontokon pápább akar lenni a pápánál, hasonlóképpen, mint azok a magyar tudóstársai, akik – laikusként vagy pártos hívként – az Istenségre való mindennemű szívbeli és egyesítő hivatkozás nélkül akarják megmondani, mi a valódi kereszténység, a gnózis, a valódi ortodoxia és a valódi iszlám. Sedgwick hozzájuk hasonlóan ügyeskedik kimutatni: miért nem szűfík a szűfík, miért nem tradicionálisak azok, akik tradicionálisak. Válaszai és érvei a legtöbb tekintetben minden lényeglátást és mélységet nélkülöznek, a formalizmus, a dogmatizmus és a farizeizmus talaján állnak. Kizárólag a szűfizmus konvencionális, népi formáit ismeri és abszolutizálja, miközben elhallgatja a muszlim világ keleti felének jobbára perzsa szűfi karakterisztikumait, mindazokat a vallásfeletti megnyilvánulásokat, amelyeket a 'rossz muszlimok' sajátjaiként a hivatalos iszlám olykor elvetett, melyek képviselőit korábban megégették, de amelyek nélkül iszlám metafizika, ezoterizmus, gnózis és iniciáció kevéssé létezne. Szerzőnk nem ismeri – pontosabb úgy tesz, mintha nem ismerné – azt az elvet, hogy az ideák érvényességét és valóságát nem érinti, hogy a többség által gyakorolt vallási hagyomány esetleg hallgat róluk.

¹⁵ Sedgwick túl sokat foglalkozik politikával. A pszichologizálásnál és a szociologizálásnál is többet, noha láthatóan leplezi. Mintha az egész könyv ALEKSZANDR DUGINra futna ki. Lehet, hogy szerzőnknek antimodernizmus- és Kelet-Európa-fóbiája van? Vö. 4. jegyzet. – Egyáltalán nem mellékesen jegyezzük meg, hogy DUGIN politikai tevékenysége a legtöbb tekintetben modern. Vö. 13. jegyzet.

»Nem kétséges, hogy az ég és föld lakóinak Ura, a mi mesterünk, Isten hírnöke (áldja meg őt Isten és adjon neki békét) épp oly szembetűnő volt, akár csak egy lobogóra festett Nap, ennek ellenére mégsem ismerte fel mindenki, hanem csak néhányan. Isten elfátyolozza őt mások elől, mint ahogyan elfátyolozza a prófétákat (béke velük) is az egyes emberek elől, s mint ahogyan elfátyolozza barátait is kortársaik elől – olyannyira, hogy rágalomokkal illetik őket, s nem hisznek nekik. Isten Könyve a bizonyíték erre: „Látni fogod, amint pillantásukat feléd irányozzák – és mégsem látnak” (Korán VII. 197.); továbbá: „Azt mondják: Miféle hírnök ez, hogy táplálékon él és a piacokat járja?” (Korán XXV. 7.) – és így tovább, mint ahogy az összes hasonló példából látható. Isten Könyvének kétharmada, vagy talán még annál is nagyobb része arról szól, hogy a prófétákat (béke velük) koruk emberei rendszeresen megrágalmazták. Azok között, akik nem ismerték fel Isten hírnökét (áldja meg őt Isten és adjon neki békét), ott volt Abū Jahl [Ibn Hisham] (Isten átka sújtja); ő a Hírnökben egyszerűen csak azt az árvát látta, akit Abū Tālib örökbe fogadott. Ugyanez vonatkozik a spirituális mesterekre is, akik egyszerre eksztatikusok (*majdhūb*) és metodikusok (*šālih*), akik egyidejűleg mámorosak és józanok, összekapcsolva ezeket a tulajdonságokat. Őket csak kevesen fogják felfedezni.«¹⁶

Nem csak hiszünk benne, tudjuk: van valami a konvenciókon és vallásos hagyományon túl, és ez az, ami a Hagymány kifejezést igazán megérdemli. Sedgwick úr láthatólag felrója SCHUONnak, hogy az általa vezetett közösség tagjai számára a sörfogyasztás engedélyezett volt (126. o.), és egy jegyzetben párhuzamot von a 2001. szeptember 11-ei new york-i merénylet gépeltérítőivel, akik »úgy tűnik vodkát fogyasztottak« (305. o.).¹⁷ A rosszindulat, a különböző mesterkedések, a kispolgári tudálékoság és a sajátos áltradicionális dogmatizmus ezek után nem kívánnak további bizonyítékokat.

Magyarországon különböző feltételezések születtek a könyv szerzőjével kapcsolatban. Voltak, akik szerint valamiféle euro-atlanti kém, akinek hivatalos feladata, hogy a jelenkori iszlám világot megtermékenyítő antimodernista eszméket kutassa.¹⁸ Mások szerint nem vették fel valamely »tradicionalista« kapcsolatokkal bíró beavatási rendbe, így könyvét egyfajta bosszúból írta. Olyanok is voltak, akik szerint bizonyos »tradicionalisták« elhibázott módon őt választották ki, hogy a »mozgalom« történetét megírja (vö. 347–349. o.). Akárhogy is van, az Oxford University Press meggondolhatta volna, kinek a könyvét adja közre, hiszen a munka tudományos értéke enyhén szólva elenyésző. Elismerjük, hogy – az említett dolgokat leszámítva – jól összegyűjtötte az áramlatra vonatkozó másodlagos és harmadlagos történeti forrásokat, és hogy olykor helyesen tesz különbséget az egyes szer-

¹⁶ AL-'ARABI AD-DARQĀWĪ: 14. levél [AT-TARJUMANA]. (BUJI FERENC és MEDVE ISTVÁN fordítása.)

¹⁷ E párhuzam után a szerző már hiába teszi hozzá, hogy »ezeket a híreket nagyon óvatosan kell kezelni« (305. o.).

¹⁸ Előadást tartott az iszlámról egy dán elitkommandónak is. Ld. <http://aucegypt.edu/faculty/sedgwick/lectures.html> (2005. 07. 08.)

zők között. Egy szellemtörténeti munka elsősleges forrásainak azonban az áramlat jelentős képviselőinek művei tekinthetők, amelyeket Mark Sedgwick nagyon kevéssé ismer. ANANDA COOMARASWAMYtól öt könyvre hivatkozik, SCHUONtól négyre, két cikkre és két levélre, TITUS BURCKHARDTtól egyetlen egy könyvre, NASRtól négyre és két cikkre (34., 316–318., 351–359. o.), olyan műveket véve semmibe, mint WHITTALL PERRY *A Treasury of Traditional Wisdom*-ja. És ekkor még csak a hivatkozásról beszéltünk, nem a könyvek beható ismeretéről, minthogy GUÉNON és EVOLA műveinek hosszú – ámbár részleges – listája (353–354. o.) az olvasottak fényében pusztán felsorolásnak tűnik. A szellemtörténet esetében ezek a meghatározó művek lennének tehát az elsősleges források, nem internet-oldalak, nem utólagos elemző cikkek részletkérdésekben, nem telefon-, fax- és elektronikus levél-interjúk. Ami a szemtanúkkal személyesen készített interjúkat illeti, ezek is csak másodlagos források lehetnek. Egyrészt ellenőrizhetetlen, hogy ki mit mondott, másrészt – és ez döntő – mindig tisztázni kellene az interjúalanyok egyéni érdekeit, hiszen emlékeik és szavaik személyes viszonylataik függvényében mutatják a történeteket, a történelem bizonyos aspektusait vagy részleteit emelve ki.¹⁹ Az alapművek, folyóiratok és cikkek ismeretét reprezentálandó szívesen olvastunk volna arról, hogy a szellemi hagyományok egyes eszméi, elméletinek tűnő fogalmai mennyire élők voltak a jelenkori tradicionális szerzők gondolkozásában és életében írásaik tanúsága szerint. Szerettünk volna olvasni olyan jelentős alkotók műveiről, mint VASILE LOVINESCU, a páratlan író, mitológiák és analógiák nagy ismerője, LEO SCHAYA, a teisztikus metafizika jeles képviselője, JOHN LEVY, az autológia mély értője, és másokéiról. Szívesen hallottunk volna arról, hogy egy téma, egy idea vagy egy felfogásmód kinél, hol és hogyan jelenik meg, ki, hol és hogyan veszi fel a fonálát újra, milyen módon fejt ki bővebben, mi hogyan folytatódik vagy tűnik el. Erről írni valódi történetet jelentett volna. Szívesen olvastunk volna EVOLA és GUÉNON, MICHEL VÁLSAN és MARCO PALLIS, CLAUDIO MUTTI és ANTONIO MEDRANO elméleti vitáiról is (a nézőpontkülönbségek tanulságai és nem a »széthúzás« demonstrálásának jegyében), ahelyett, hogy milyen környezetben található MUTTI kiadója és hogyan hatja át az olasz konyha illata idős édesanyja kezei által (11. o.). Mindennek figyelembevétele nélkül, valamint a fentiek okán, lényegében *pletykakönyvet* olvashattunk, nem mást, mint újabb hamis történelmet. Az emberek azonban »az ítélet napján minden fölösleges szóról számot adnak, amit kiejtenek a szájukon.«²⁰

ADDENDA

A fentiek megírását jelentős mértékben motiválta az a feltételezés, hogy angol nyelvterületen nem születik hozzáértő kritika a könyvről. E félelem alaptalannak bizonyult, mivel MICHAEL FITZGERALD megsemmisítő bírálatot tett közzé a *Vincit Om-*

¹⁹ MARK KOSLOW-t, SCHUON későbbi feljelentőjét például nyilvánvalóan a féltékenység motiválta (vö. 174–175. o.). – Még olyan fontos történeti forrást sem használhatunk kritikátlanul, mint MARCEL CLAVELLE (JEAN REYOR) Document confidentiel inédit-je.

²⁰ Máté evangéliuma 12:36. (A Szent István Társulat Bibliikus Bizottságának fordítása.)

nia Veritas című online-folyóirat 2005. júliusi számában.²¹ A *Sophia Journal* ugyancsak megjelentetett egy áttekintést WILSON ELIOT POINDEXTER tollából 2005 nyarán, s habár ezt nem ismerjük, a két folyóirat rokon szellemisége miatt feltételezhetjük, hogy szintén megfelelő kritika.

FITZGERALD úr bírálatának leleplező és megsemmisítő volta ellenére nem tartjuk feleslegesnek a saját munkánkat. (Bírálja Sedgwicket, amiért EVOLÁT »a hét legfontosabb tradicionalista« közé sorolja, de nem kritizálja mások tendenciózus szerepeltetését, akik EVOLÁVAL ellentétben a legjobb esetben is csak »a követők követői« voltak; stb.) Mivel úgy véltük, hogy a fenti írás fontos további szempontokkal egészíti ki a kritikákat, 2006. március 13-án elküldtük az említett fórumokhoz. Az időközben elkészült fordítást tartalmazó elektronikus küldemény másolatát Mark Sedgwick és kiadójának egyik képviselője is megkapta.

A 16 óra 21 perckor elküldött levélre Sedgwick úr másnap, 2006. március 14-én 10 óra 56 perckor rekordgyorsasággal válaszolt. A könyv internetes hibajegyzékében addigra már kijavította az első bekezdésben említett hibákat (néhány kínosat, EVOLA születési dátumát és két jelentős kiadó rosszul írt neveit nem). Elektronikus levelének elején jellegzetes mellébeszélést olvashattunk. Valószínűleg több bírálatot kapott a szellemi áramlat »eredetével« kapcsolatos téves megállapításai miatt (és mert olyan személyiségeket is az áramlat részeinek tekintett, akik nem tartották vagy tartják magukat »tradicionalistának« sem), így ARISTOTELÉS négy okra vonatkozó elméletéhez fordult.²² ARISTOTELÉS négyfajta okot különböztetett meg a létezők magyarázó elveként: anyagi okot, formai okot, mozgató okot és cél-okot. Sedgwick új álláspontja szerint a »tradicionalizmus« anyagi, formai és cél-oka lehet más, mint amiről könyvében írt, ám a történettudománynak – és neki mint történésznek – a mozgató okok (és részben az anyagi okok) kutatása a mindenkori feladata. Igen, ám egy intellektuális jelenség történetében a mozgató okok más jellegűek, mint egy történelmi jelenség esetében. Mint már említettük, az elsősleges mozgató okok – hogy csak ezekről beszéljünk – egy szellemtörténeti esetben az alkotások, azok a könyvek, amelyek ideákat hordozva a legnagyobb hatást gyakorolták, és amelyeket az író a jelen esetben alig ismer.

Mr. Sedgwick azzal folytatta levelét, hogy »Néhány különbség annak eltérő olvasatából is adódhat, amit írtam. Egy helyütt Ön azt feltételezte, hogy bizonyos rosszindulatú szándékkal bírok, ami minden kétség nélkül támadásként vehető állításnak tűnik. A leginkább nyilvánvaló példát véve az áttekintéséből, soha nem gondoltam volna, hogy valaki egyfajta kritikaként veheti azt a kijelentésemet, hogy GUÉNON cigarettával és kávéval megtörte böjtjét a nap végén *ramadán* alatt – én egyszerűen csak megemlékeztem ezt, hogy illusztráljam, miként tartott meg néhány francia szokást. És miért ne? Mi a baj egy francia szokás megtartásával?« Szívesen elhisszük, hogy a szerző ezt *akarta* írni, de akkor miért nem *ezt* írta?

Röviddel az iménti mondatok után így ír: »soha nem utasították vissza felvételemet semmilyen beavatási rendbe, semmiféle kém nem vagyok – az „elitkommandó” pedig, ahol egyszer előadtam, fiatal újoncokból állt, akik arabul tanultak. A leg-

²¹ Ld. <http://www.religioperennis.org/documents/Fitzgerald/Sedgwick.pdf> (2006. 05. 24.)

²² <http://www.aucegypt.edu/faculty/sedgwick/trad/book/aristotle.html> (2006. 05. 24.)

hízalgöbb lett volna számukra, ha valaki elitként tekint rájuk!» Meglehetősen különös ez a magyarázkodás, hiszen kritikánkból világosan kitűnik, hogy mindez nem a saját véleményünk volt, hanem néhány magyarországi feltételezés, amelyeket azért említettünk, mert jól mutatják a könyv kérdéses voltát. Miért magyarázkodott nekünk ezekkel kapcsolatban a szerző?

Végül igazán meglepődöttünk, amikor Mr. Sedgwick – mintha kritikánkat el sem olvasta volna – a következőkkel állt elő: »Akárhogy is legyen, Önnek írva jelenleg nem az a célom, hogy kifogásoljam a kritikáját, hanem inkább az, hogy információkat kérjek Öntől. (...) Lenne olyan szíves és elmondaná nekem, hogy melyik 13 [információ] téves, és kijavítana engem/azokat? Ekkor kész leszek közzétenni a javításokat az én „Errata” oldalamon (név szerint köszönetet mondva Önnek, ha akarja, vagy kihagyva a dolgokból, ha azt szeretné), és a javítások a könyv közelgő orosz fordításának is a javára válnak.«

Mit mondjunk minderről?

Legalább három oknál fogva nem válaszoltunk Sedgwick úr levelére:

1. Nemcsak a téma tekintélyének nem tartjuk őt, de ismerőjének sem.
2. Az *Against the Modern World* nem lehet a téma történeti alapműve, mert anynyi javítást kellene rajta elvégezni, hogy könnyebb lenne újraírni.
3. Az író úgy levelében, mint könyvében olyan tulajdonságokat mutatott fel, amelyek miatt jobbnak látjuk kerülni őt. Szándékosan nem említi FITZGERALD és POINDEXTER bírálatát a könyvről szóló kritikák között a weblapján; mint láttuk, megdöbbenő, mi mindenre képes annak sikeréért, miközben kizárólag (bizonyos) tárgyi hibák javítására hajlandó.

TARTALOM

Baranyi Tibor Imre HOGYAN ISMERHETŐ MEG
AZ IGAZI TRADÍCIÓ? /5

László András NÉHÁNY MEGJEGYZÉS A PHILOSOPHIÁRÓL,
A METAPHILOSOPHIÁRÓL ÉS A SÖLIPSISMUSRÓL /11

A. K. Coomaraswamy KICSODA A »SÁTÁN«,
ÉS HOL VAN A »POKOL«? /15

Marco Pallis VAN-E SZEREPE A »KEGYELEMNEK«
A BUDDHIZMUSBAN? /26

Virág László KEGYELEM ÉS MEGVALÓSÍTÁS /42

René Guénon HERMÉSZ SÍRJA /47

René Guénon A SZENT GRÁL /53

Julius Evola – René Guénon VITA AZ INDAI METAFIZIKÁRÓL /63

Śrī Lakṣmaṇa Raina A MESTER ÉS A TANÍTVÁNY
ÖTRÉTŰ KAPCSOLATA /90

Horváth Róbert MARK SEDGWICK *AGAINST THE MODERN WORLD*
CÍMŰ KÖNYVÉNEK KRITIKÁJA /92
